

ki kleriki končne ločitve trga od deželnih občin. Tako ni dosegel „vsemogočini“ nadprvak svojega namena. Volilci sami pa bodo kmalu izpredvideli, da je prvaško gospodarstvo škodljivo za ljudi. In prihodnje volitve bodo položaj spremenile!

C. k. kmetijska družba je obdržala 12. in 13. t. svoj glavni shod. Navzočih je bilo 50 oseb, ki so zastopali 26 koroških okrajev. Število družbenih članov je naraslo v preteklem letu za 433; zdaj obsega družba 8.169 kmetov. Dohodkov je imela družba lani 357.293 K, izdatkov pa 351.077 K. V glavni odbor se je izvolilo g. Nagele iz Velikove. Kmetje na Koroškem, držite se svoje družbe!

Odšel je ne ve se kam posestnik Halegor iz celovske okolice. 25. p. m. je šel z večjo svoto denarja v Št. Jakob, ali doslej se ni vrnil. Sluti se, da se je zgodila nesreča ali zločin.

Obesil se je posestnik Steinmetz v sv. Lenartu. Zmešalo se mu je. Ali duhovnik je še na grobu pokazal svojo „krščansko ljubezen“ s tem da je mrliča žalil.

Po svetu.

Na smrt so obsodili porotniki v Hirschbergu morilko Feige, ki je več oseb zastrupila.

Rudarska smrt. Zopet nam poročajo listi dvoje velikih rudarskih nesreč. V jami Saarlouis se je odrgala vrh in je padlo 22 rudarjev s „šalo“ v saht. Vsi so mrtvi. — Druga še večja nesreča se je zgodila v jami Klein-Rosseln pri St. Johanu na Pruskem. Vneli so se plini in umorili 74 rudarjev ter ranili celo vrsto drugih.

Velikanska razstrelba. V pristanu v Toulonu je uničila velikanska razstrelba francosko bojno ladjo „Jena“. Velik del čez 400 mož broječih mornarjev, med njimi poveljnik ladje, so našli mrti. Razstrelbo se je čutilo po celem mestu. Bombe ki jih je imela ladja v skladišču, so zletele po mestu in se ranile ter ubile več oseb.

Šolstvo in klerikalizem.

Prof. dr. Ludvig Wahrmond.*

(Nadaljevanje.)

—Omenili smo staro resnico, da nista vera in klerikalizem vse eno. Naj spregovorimo o tej zadevi par besed.

Vera ni ničesar zunanjega, kar bi se dalo prijeti, temveč je plod našega duševnega življenja, je stvar čustva. Vera nam govori o drugem svetu, katerega se živi človek ni videl. Pamet ne more zadoščevati za vero, zato je trditve opravljena, da je verstvo stvar čustva... Kar imenujemo versko prepričanje, to je lastnina vsakega posameznika; povspešuje se vero sicer lahko z dobro vzgojo, ali prisiliti se ne more nikogar k veri. K veri se ne da siliti, kakor se ne da siliti k ljubezni. Bistvo vere označi torej v prvi vrsti čustvena notranjost, drugič nadnaravnost in tretjič duševna prostost.

Seveda so imeli in imajo razni narodi v raznih dobah različne vere. Popečati se pa hočemo s krščanstvom, ki je danes vladujoča vera človeške družbe v Evropi. To pa zato, ker jadra danes klerikalizem pod zastavo katolištva in ker hočemo pokazati nasprotje med katoliško vero in klerikalizmom. Jezus Kristus, ustanovitelj krščanstva, je nastopal kot verski prenosovatelj. Njegove pridige so se obračale v prvi vrsti proti stari judovski verski postavi. Pri judih je bil veren, kdor je držal zunanje predpise judovske vere (ceremonije). Vse drugo je bila postranska stvar. Temu nasprotno pa naglašja Kristus veliko vrednost verske notranjosti in prostosti. Zavrgel je sužensko podrejenost pod drko postav, katero je hotel napolniti z novim, živim duhom. Kristus je dejal: „Spremenite se, spremenite čustvo, kajti božjo kraljestvo je blizu“. Bog pa ni bil po Kristusu strog judovski Jehovah, temveč usmiljen, ljubeč oče. In božje kraljestvo ne pride po Kristusovih besedah z zunanjimi krasotami, ne more se reči, „da je tukaj ali tam“, temveč ono živi v notranjem človeka (Luk. 17, 20—21).

Prva postava tega kraljevstva pa je ljubezen. In znanje delovanje te ljubezni napram bližnjemu, to je pravi verski kult,

katerega zahteva Kristus. Ljubezen do Boga naj pa se kaže v srcu. Kdor hoče Boga moliti, ne potrebuje tempeljnov; zapre se v svojo sobico in moli Boga „v duhu in resnici“. Vse verske šege, ceremonije, darila niso le brez vrednosti, temveč pod gotovimi pogoji tudi hinavščina. In proti nikomur ne nastopa Kristus s tako strogostjo, kakor proti duhovnikom in farizejem, ki pospešujejo to hinavščino. Neumneže, hinavce, kače, slepe potokazce in pobeljene grobove jih imenuje. Kristus pravi: „Gorje vam, ki okrasite grobove prerokov, žive preroke pa bičate in križate; ki se bojite mušic, požirate pa kamele; ki zapravite hiše vdov za dolge molitve, ki jih molite; ki potujete po vodi in suhem, da pridobite verskega pristaša; in kadar ga dobite, napravite iz njega otroka pekla, še enkrat tako hudobnega kakor ste vi“ (Mat. 23, 14 itd.). Res, nikdo ni branil prostost in notranjost vere tako živo, kakor Jezus iz Nacareta. In zato je tudi umrl.

Jezusovo krščanstvo je bilo z njim pokopano. Po svojem naziranjju je nadaljeval krščanstvo sv. Paulus. Postavil je na prvo mesto vero na Kristusa kot odrešenika. Kristus je sedel z grešniki na eni mizi. Paulus pa je že vprašal: „Kaj ima verni človek z brezvercem opraviti?“ (2 Kor. 6, 15). Verske postave so prinesle versko silo. In vedno več je bilo tega, kar se je moralo verovati. V prvi dobi seveda je branila mala skupina kristijanov z svo močjo prostost vere. Tri stoletja se je borila in je krvavela za svoje versko prepričanje. Ko pa si je pridobila končno priznanje države, ko so se spoprijaznili rimski cesarji s krščanstvom in je postalo krščanstvo veliko ter močno, so ponehali ti časi. In tisti, ki so se najbolj borili za versko prostost, naglašali so potrebo verske sile napram brezvernikom. Tako je pisana zgodba razširjenja krščanstva s krvavim peresom.

Ko je priznala rimska država krščanstvo, razvilo se je to kmalu v veliko organizacijo (združenje). Nova svetovna država se je razvila — katoliška cerkev. In ko je razpadla stara država v razvaline, nastopila je cerkev njeno dedščino in peljala svetovno vladu na lastni račun naprej. Seveda je to storila pod drugim geslom. Rimski imperatorji (vladarji) so vladali v imenu države, rimski papež pa v imenu Kristusovem, katerega vidna država na svetu je katoliška cerkev. Nekdaj je bila vera državna zadeva, zdaj pa je postala politika verska zadeva. Rimski cesarji so zahtevali božansko spoštovanje kot ljudje, rimski papež pa kot božji namestnik. Sv. Paulus je zahteval vero na Kristusa, zdaj pa se je zahtevalo tudi slepo pokorščino napram rimskemu škofu (bula „Unam sanctum“). In kdor se ni prostovoljno pokoril, tega se je h pokorščini prisililo.

Ali ni bilo zapisano v evangeliju: „Nisem prišel, da prinesem mir, temveč meč! Ali ni sv. Peter potegnil na oljnati gori meč? Kako bi torej zamogel obraniti meč Kristusovem namestniku? Duševni kakor posvetni meč! Kajti „ako sodi stolica sv. Petra o nebeškem in duševnem, mora tembolj soditi o posvetnem (Gregor VII.). Seveda, posvetni meč, „meč krvi“, ni peljala cerkev sama. Papež ga je izročil vladarjem, kajti kralji in cesarji so mu bili podrejeni.

Prvi zakon v tej papeški svetovni državi pa je slepa pokorščina in versko nasilje, največji zločin je krivoverstvo. Iz tega se da razumeti n. p. krvavo zasledovanje krivoverških Katarcev in Albigenzov v 12. in 13. stoletju. Papeški legat (zastopnik) je pisal po uničenju Bezierja (l. 1209) svojemu papežu Inocenciju III.: „Nobenemu stanu, nobenemu spolu, nobeni starosti nismo zaprinesli; ojstrina našega meča je ubila čez 20.000 oseb; celo mesto je požgano in izropano; čudodelno je divjala božja kazen... „Autos da fe“ (črni vere)“ so imenovali na Španskem brezštevilno sežiganje krivovercev po sv. inkviziciji. In ne samo v življenju, temveč tudi po smrti se je zasledovalo krivoverce. Leta 1560 se je izgreblo v Sevillji mrliča nekega kanonika, o katerem se je reklo, da je bil krivoverec, sežakalo se je njegovo sliko, vzelo njegovo premoženje (Hinschius VI, I, 371.). In to se je večkrat zgodilo Leta 1686 je izšel na Francoskem kraljev razglas, po kateremu se je izročevalo mrlice krivovercev — šinterju (Friedberg). In par desetletji preje se

je zoper stavljal papež končanju grozne 30 letne vojske.

Vse to pa so imenovali „pravo krščanstvo“.

(Naprej prihodajite.)

Gospodarske.

Mesečna navodila za čebelarja. Čebelar pazi sedaj posebno dobro na čebele! Priznati moramo, da je letošnja zima za čebelarstvo dobre matice napredujejo pridno. Glavna reč je, da imajo ljudstva sedaj zadosti hrane; iz te manjka priskrbi živalicam dobrega pitanca. Ne daj čebelice trpeti žeje; pri toplem vremenu napravi jim pred uljnakom napajalnik, kar je prav lahko. Vzemij krožnik, napolni ga z vodo, vrzi noter kamenček, da živalice ne utonijo, in nahajalnik izpolnjuje svojo nalogo izvrstno. Pri neugodnem vremenu napajaj čebele v panju. Kako je pridati hrana? Najboljši je strd v satorju; ako nam ta manjka, vzemimo istoče med, malo preredit, pa ne pozabimo, da ga se ne damo premalo na enkrat; 1 kg. ni preveč. Z zelo vodenim medom sedaj čebel se ne smemo pitati, ker to bi nam prineslo največje škodo. Pazimo na sledeče: pokladajmo zvečer, ne razlivajmo medu po uljniku ali panjih, pazimo na ropanje, žrela držimo priprta prav na ozko! Najvažnejše delo je pregledavanje vseh ljudstev, ako imamo v uljniku 10—12° B toplote. Pregledovanje pri panji s premanjkljivim delom je jako lahko. Panj se odpre od zgoraj ali od zadaj, pregleda se sat za satom in se postavi v ravno tisti vrsti nazaj. Pri tem poslu se oredi tudi panj mrtve živali in drugega. Pazimo na matico, zalego in množino ljudstva in hrane! Panje z slabo zalego združi z sosednim panjem ali izmeni matico, če jo imaš v zalogi. Panje z nepremakljivim delom pregledaš, ako ga zanesesh iz uljnaka na pripravljeno stol, odvrzameš mu dno, obrneš panj da pade vse, kar se sliši v panj ven, poglej zalego, prepričaj se o hrani in ljudstvu in postavi panj zopet na svoj prostor v uljnak. Plesnovo satorje je pristraniti. Čebele potrebujejo sedaj v panju veliko toplote, torej jih je treba odeti prav dobro. Pozor torej na komljenje da izhaja hrana do maja, pozor na ropanje in odej. (Spisal A. Martinjak, nadučitelj in potovalni učitelj za čebelarstvo v Medgorju na Koroškem.)

Gnojenje krompirja. Najbolj gotovo in največ rodi krompir v rahlih, globokih, ilovnatih in na peščenih, sordanasto — ilovnatih tleh. Tudi v peščenih tleh vspeva jako dobro, ako se močno gnoji. Težka in mokrotna zemlja ovira razvoj gomoljev in krompir iz take zemlje ima tudi manj škroba, zato je bolj voden in za hrano manj vreden.

Krompir se prideluje lahko za vsako rastlino, ako se poskrbi za to, da damo zemlji z gnojenjem dovoljno množino takih redilnih snovi, ki jih rastline lahko sprejmejo. Dobro vspeva krompir tudi na prekopanih ledinah in prekopanih gozdnih tleh.

Množina pridelka odvisi torej v prvi vrsti od množine gnojja, ki smo ga ponudili krompirju. Radi tega se gnoji pri nas ti pojski rastlini, ki je gotovo najbolj važna, vselej jako obilno. Do sedaj sta se uporabljala v ta namen najbolj hlevski gnoj in stranišnica in le v majhni meri tudi umetna gnojila. Rani krompir pa mora dobiti v zemlji večjo množino redilnih snovi, da jih lahko hitro posrka, zato bi bilo dobro, če bi uporabljali pri nas poleg gnojenja s hlevskim gnojem in s stranišnico v večji meri, nego do sedaj, tudi umetna gnojila.

Goriško kmetijsko društvo priredilo je spomlad proužela leta mnogo poskušanj z umetnimi gnojili na krompirju. Hotelo je kmetovalcem pokazati, za koliko se pridelek z uporabo umetnih gnojil nasproti navadnemu gnojenju poveča. Hotelo je tudi dokazati, da večji pridelek krompirja, ki se doseže s takim gnojenjem, ne krije samo stroškov gnojenja, ampak da ž njim dosežemo tudi jako velik čist dobiček. V naslednjem hočemo o uspehu nekaterih teh poskušanj poročati. Za vsako poskusno parcelo vzelo se je 400 m². Na drugo parcelo potrosilo se je sledeče množine umetnih gnojil:

* Vseučilišni profesor dr. Wahrmond je imel svoj čas v domostu veleznimiv gor, katerega objavimo deloma v teh danih. Op. ur.